

SÄRTRYCK UR

VÄRENDSBYGDER

NORRA ALLBO
HEMBYGDSFÖRENING

1953

Till Professorkan
Greta v. Sydow
med hälsning från gammal tid.
O. Lindsten.

CARL WILHELM VON SYDOW

1878 – 1952

AV O. LINDSTEN

Meddelandet om professor C. W. v. Sydows bortgång den 14 mars 1952 mottogs i vida kretsar med känslor av djup saknad och varmt deltagande.

Hans vetenskapliga gärning är känd och erkänd icke blott i Sverige utan även i utlandet, kanske mest i Irland, vars gamla rika folkkultur tidigt väckte hans livliga intresse. Med de irländska etnologerna upprätthöll han en oavbruten kontakt.

Norra Allbo Hembygdsförening har alldeles speciellt skäl att hysa djup tacksamhet mot den bortgångne och att beklaga hans bortgång. Redan under föreningens första år visade han det största intresse för dess verksamhet. I februari 1928 höll han för föreningen en hembygds kurs, vars minne ännu står livligt och klart för deltagarne. Föreningen betraktar denna kurs som den egentliga början till dess blivande arbete.

Folkminnesforskningen har förut bedrivits som ett slags hobby, åtminstone i Sverige. Men ingen har tidigare i vårt land lyckats göra den till en verklig och erkänd vetenskap. Få ha i samma grad som prof. v. Sydow varit skickade för forskning i detta ämne. Hans för utomstående kanske något svårtillgängliga tankevärld rymde helt andra ting än sådana, som i vår tid i en allt hetsigare takt slår sönder förmågan och viljan att tänka klart och att ägna sig åt väsentliga ting. Folkminnesforskning är och borde erkännas vara ett väsentligt ting.

Prof. v. Sydow blev banbrytare och nyordnare. Det händer ju ibland, att människor föds, som givas den lyckan att sprida ljus över okända områden. Prof. v. Sydow blev en av dessa lyckliga. Han fann trådar, som ledde tillbaka till tider, då de gamla sagorna och de uråldriga seder och bruk, som man numera på ett dunkelt sätt endast skymtar i vårt dagliga liv, voro levande och betydelsefulla för dåtidens människor. Hans storhet ligger däri, att han slagit en bro från vår tid till en länge sedan förgången. Han har funnit vägar, som leda till en klarare kunskap om forna tider.

Förvisso är den byggnad, som han arbetade på, ej färdig, och den lär väl ej heller någonsin bli det. Men han har gjort det möjligt för andra att bygga vidare och att kanske få öppna nya förlåter, varigenom senare släkten kunna få en klarare uppfattning av det som höll forna tiders människor fångna, och varav vi nu endast besitta spridda ord, uttryck och sedvänjor, som länge betraktats som skrock och vidskepelse.

Den döde forskarens minne skulle vackrast hedras, om de som inse betydelsen av hans livsgärning, var i sin stad försökte att efter bästa förmåga arbeta i hans anda på att vårda och finna mening i det som på ett outrett sätt ännu binder oss vid forna tiders tankeliv.

*

Professor C. W. v. Sydow var född den 21 dec. 1878 på Tranhult i Ryssby socken. Hans föräldrar voro dåvarande föreståndaren för länets lantbruksskola Otto Ludvig v. Sydow och hans maka Götilda, född Rappe.

Om barndomstiden har prof. v. Sydow själv berättat fram till år

1886, då han för alltid lämnade Tranhult. I en längre uppsats¹⁾ skildrar han med ömhet föräldrarna och hemmet. Både fadern och modern voro religiösa utan något som helst skrymteri. Peter Fjellstedt, Per Nyman och Peter Wieselgren var namn, som stodo högt i kurs i hemmet.

Fadern, som i någon mån på ytan syntes sträv, var en fullödig människa, rätträdig, sanningskär, flärdfri och företagsam. Han respekterade alltid varje ärlig religiositet utan att fråga efter kyrkosamfund. Han enda verkliga auktoritet var bibeln.

Modern var en sällsynt harmonisk kvinna. Trots arbetsbördan med ett stort hushåll och många barn var hon orubbligt vänlig, aldrig otålig eller häftig. Men kravet på lydnad och gott uppförande från barnens sida upprätthölls alltid, med stränghet, om så behövdes.

Av föräldrarna fick v. Sydow tydligen i arv sitt religiösa intresse. Men han gick sin egen väg och nådde fram till en frisinnad kristendom.

År 1886 kommo syskonen von Sydow till Tagels herregård, som morfadern baron Wilhelm Rappe ägde och bebodde. Här levde barnen ett lyckligt liv. Liksom på Tranhult iakttogos på Tagel gamla sedvänjor, som på många ställen kommit i glömska. Trandagen var fortfarande för barnen en stor högtid, i mångt och mycket lik julen. Barnen fingo i sina tranpåsar gåvor, när tranan på vårfrudagen bar »ljus i säng».

Men snart kom skolåren med arbete och tvång. På latingymnasiet i Växjö fängslades v. Sydows intresse huvudsakligen av botanik och zoologi. Vid sidan av studierna läste han helst naturvetenskapliga böcker. Det var först i sista klassen, som han började få förståelse för de humanistiska ämnena.

Efter studentexamen i Växjö 1897 kom han till universitetet i Lund, där han studerade litteraturhistoria under ledning av professor Ewert Wrangel, vid vilken han som så många andra smålandsstudenter blev fästad med starka band av tillgivenhet. Filosofie kandidatexamen avlade han 1901. Han ämnade sedan ta upp den medeltida litteraturen och sagodiktningen som specialstudium för licentiatexamen.

1) Hågkomster och Livsintryck av svenska män och kvinnor, Tionde samlingen, 1929.

Han hade som barn med stort intresse läst den grekiske historie-skrivaren Herodotos, och han mindes ännu väl dennes berättelse om den egyptiske kungen Rampsinits skattkammare. Nu fann han en gång samma berättelse som folksaga i några nutida sagosamlingar och beslöt sig för att söka klarlägga sammanhanget mellan de nutida sagorna och den omkring 2 500 år gamla berättelsen hos Herodotos, ett sammanhang, som skulle bevisa, att vissa ännu berättade sagor kunna ha en otroligt hög ålder. I och med detta hade hans forskningshåg letts in på en speciell bana.

En annan förutsättning för v. Sydows senare forskning var, att han redan under sitt första studentår blivit lärare på Lunneveds folkhögskola i Östergötland. Han kom härvid åter liksom under barndomen i beröring med allmogen, lärde sig förstå den och gjorde sig själv förstådd av den.

Han fortsatte arbetet vid folkhögskolorna, samtidigt som han bedrev sina universitetsstudier. 1901 var han lärare vid Blekinge folkhögskola i Ronneby, 1902—1903 vid Hallands folkhögskola i Katri-neberg, så i Ronneby igen 1904, där han sedan tjänstgjorde i 4 år. Därifrån kom han till Hvilans folkhögskola. 1911 blev han t. f. för-ståndare för Näs slöjdinstitut.

I sitt arbete vid folkhögskolorna lyckades han entusiasmera sina elever, som på ett alldeles nytt sätt lärde sig förstå betydelsen av folkminnesforskningen och vikten av att rädda vad som räddas kunde av kunskap om gamla tiders åskådning och sedvänjor.

En av eleverna från ronnebytiden framhåller hans storhet som ledare och lärare, hans förmåga att levandegöra lektionerna och först och främst hans försynthet och outtröttliga intresse för och omtanke om eleverna.

Hon säger bl. a. »C. W. von Sydow var mer än blott och bart en internationellt uppskattad forskare; han var en sällsynt god och ädel människa».

Under ronnebytiden gjorde han en studieresa till Danmark för att lära känna folkhögskolan i dess hemland. Vid Askov, Danmarks ledande skola av denna typ, träffade han den 73-åriga folkminnes-forskaren Henning Frederik Feilberg. Om denne säger v. Sydow: »Han har givit mig intresset för allmogens kultur just i dess egen-

skap av kultur, och jag kan icke vara honom nog tacksam för de många samtal om dylika spörsmål, som vi förde på våra gemensamma promenader. På dem var det mindre tal om vetenskapliga teorier än om den mänskliga förståelsen av allmogen och dess kultur.»

Efter sin hemkomst återknöt v. Sydow sin barndoms bekantskap med G. O. Hyltén-Cavallius' och Eva Vigströms uppteckningar av det svenska folkets diktning och tro. Han började sin samlarverk-samhet först och främst bland eleverna i Ronneby, men också i sin småländska hembygd. År 1907 skrev han sin första maning till in-samling och bevarande av folkminnen: »Våra folkminnen — folk-sagor, folksägnen och folktro.»

Han fortsatte oförtrutet sina undersökningar om Rampsinitsagan. Han lärde sig det ena språket efter det andra för sagoforskningens skull, gaeliska, däri han förvärvade sig mästerskap, spanska, portu-gisiska, rätoromanska och framför allt rumänska. På det sistnämnda språket är ett av sagoforskningens huvudverk, Sainenu, Basmale Romane, skrivet.

I juni 1907 fick han inbjudan till Köpenhamn, där han med Axel Olrik och Kaarle Krohn dryftade möjligheten att upprätta en inter-nationell folkminnesforskarförening, Folklore Fellows, med uppgift att skapa samarbete mellan olika länders folkminnesforskare.

Nu övergavs det utländska Rampsinitstudiet, och i stället upptogs ett inhemskt studium till behandling, Finnsägnen från Lunds dom-kyrka. Denna sägen blev ämnet för hans licentiatavhandling. I den behandlades även andra byggmästaresägnen. Författaren sökte vederlägga andra uppfattningar om Finnsägnen. Hans avhandling blev i sin tur angripen. Tyvärr besvarade v. Sydow ej angreppen, en sak, som är att beklaga, ty därigenom spred sig den uppfattningen, att han erkände sig besegrad, vilket säkert icke var fallet.

År 1909 försvarade v. Sydow sin doktorsavhandling. Den hade titeln: »Två spinnsagor, en studie i jämförande folksagoforskning».

År 1910 blev han docent i nordisk och jämförande folklivsforsk-ning. Som docent i folkminnesforskning lyckades v. Sydow omkring sig samla en intresserad lärjungeskara, av vilka ett flertal nått bety-dande resultat. Med elevernas stöd började han 1914 utge tidskrif-ten Folkminnen och folktankar. Ändamålet var att understödja det

för forskningen nödvändiga insamlingsarbetet för iakttagelser om folkets diktning och tro.

Av folkminnesundersökningar av v. Sydow må särskilt framhållas: Tranan och vårfrudagen, Majsjungningen samt Pigevisan. Han sammanställde även nutida folkminnesstoff med fornnordiskt, såsom Jätten Hymes bägare samt Jättarna i mytologi och folkstro. Hela hans docenttid fylldes av rastlöst arbete med bestående resultat.

År 1940 instiftades för honom en personlig professur i nordisk och jämförande folkkulturforskning vid Lunds universitet. Hans installationsföreläsning behandlade ämnet: »Religionsforskning och folktradition».

År 1937 hade v. Sydow blivit Doctor of Literature hon. causa vid universitetet i Dublin.

När han definitivt avgick 1946 (emer. 1944), avslutades en för vårt lands kulturliv synnerligen betydelsefull livsgärning. Lunds universitets rektor skrev i samband med efterträdarens installation: »Han (v. Sydow) kan se tillbaka på en lång arbetsdag i vetenskapens tjänst, under vilken han lagt i dagen stor hängivenhet, framträdande originalitet och ett starkt personligt grepp på sina uppgifter, alltid beredd att med frejdigt mod kämpa för och försvara vad han ansett vara rätt och riktigt. Han har ock tillfredsställelsen att kunna säga sig själv, att det främst är tack vare hans insatser, som vi nu ha en professur i det ämne, som han så nitiskt verkat för och att sålunda folklivsforskningen fått sin framtid tryggad vid Lunds universitet.»